ABSTRACT

Name: Bhimsen Gurung
Semester and year of registration: 1st, 2010
Major subject: Agricultural Economics
Major Advisor: Prof. Punya Prasad Regmi, PhD

Id. No.: R-2010-AEC-B-01P
Degree: Doctor of Philosophy
Department: Agricultural Economics

This study examines the impact of Prosperity Realization through Irrigation and Smallholder Market (PRISM) approach on farmers' income and poverty reduction in Kaski and Kapilvastu districts of Nepal. The study was purposively based on the selection of different vegetable farmers groups from IDE projects implemented and completed using PRISM approach. The sample consisted of 105 household heads from 15 farmers groups in Kaski and 168 household heads from 24 farmers group in Kapilvastu in vegetable farming of the project area. They were randomly selected using random table number. Using semi-structured questionnaire information was collected and situation compared before the project intervention and after the project period of ten years. The data collected were tabulated, processed and analyzed using Statistical Package for Social Science (SPSS). The project mainly intervened in networking of agricultural supplies to facilitate the small farmers to enhance production and productivity and marketing. After the project intervention, number of input suppliers increased with their services availability in time showing a positive impact in the area of input supply after the project. More than 92% of vegetable growing small farmers responded positively in the improvement of input supply situation.

More than 86% of the respondents replied that the technical capacity of the farmers was improved, farmers were organized in groups and the forward and backward linkages with input suppliers and output traders were strengthen. More than 94% of sample populations indicated that the vegetable growers were able to sell their farm produce on time. It helped them to become commercially successful entrepreneur, with employment opportunity and income generation that greatly impacted on the alleviation of poverty. Living standard of the small vegetable growers was improved as indicated by increased food security, consumption of more vegetables and other protein containing foods, facilities like TV, radio and mobile phones at present owned by 80-90% farmers. Gender equity and female participation in decision making also was improved by 75 to 95%. Vegetable growers were health conscious as indicated by the consumption patterns and use of health facilities for the improvement of health and hygiene of infants, children and adults. Disease incidence decreased, which was indicated by the less visit of the family to the health facilities. In Kaski, net return was increased by 22 times, and in Kapilvastu 5 times than before the project. All the indicators used to measure the impact on input supply, farm production and produce marketing has been found improved as compared to ten years ago showing the positive impact of the PRISM Project. The increase in mean area of vegetable cultivation was highly significant after the project in Kaski and Kapilvastu as compared to before the project intervention. Increase in area under vegetables cultivation during winter and summer was also highly significant in Kaski but was non-significant in Kapilvastu. The multiple regressed F-value pooled of both districts was highly significant explaining nearly 2/3rd of the vegetable production contributed by the seasonal vegetable growing farm plus hired labours (R^2 = 64.55) working on the farm. Therefore, it is imperative that the Government of Nepal should develop a policy to implement PRISM approach as a Program Planning tools for sustainable development.

शोध सार

नाम : भीमसेन गुरुङ सत्रान्त तथा भर्ना वर्ष : पहिलो, २०१०
मुख्य विषय : कृषि अर्थशास्त्र
मुख्य सल्लाहकार : प्रा.डा. पुण्य प्रसाद रेग्मी

परिचय पत्र नं: आर -२०१०-ए.इ.सि -बी -०१पी
उपाधि : विद्या वारिधि
विभाग : कृषि अर्थशास्त्र विभाग

सिंचाई तथा कृषि बजार मार्फत सिमान्तकृत कृषकहरुको सम्वृद्धि गर्ने पद्धति (प्रिजम) बाट संचालित कार्यक्रमहरुले कृषकहरुको आम्दानी तथा गरिबी न्यूनीकरणमा पर्न सक्ने असर बारे अध्ययन गर्नका निमित्त कास्की र कपिलवस्तु जिल्ला छनौट गरिएका थिए। कास्कीमा १५ समूहबाट १०५ जना घरमुली र कपिलवस्तुमा २४ समूहबाट १६८ जना घरमुलीहरुलाई दैनिक नमुना छनौट गरी सर्वेक्षण प्रश्नावली मार्फत उक्त आयोजना लागु हुनुअघि र लागु भएपछिका १० वर्षको अवधिको अवस्था बारे तुलानात्मक अध्ययन गरिएको थियो। संकलन गरिएका तथ्यांकहरुलाई तालिकामा राख्ने तथा विश्लेषण गर्ने कार्य कम्प्यूटर सफ्टवेयर सामाजिक स्टाटिसटिक्स विष्लेशण प्याकेजद्वारा गरियो। आयोजना मार्फत बजारमुखी र कृषिजन्य उत्पादनको लागि आवश्यक पर्ने कृषि सामग्रीहरुको आपूर्ति व्यवस्था मिलाउने, कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने र उत्पादित कृषिजन्य वस्तुको बजारीकरण कार्यहरु संचालन गरिएका थिए। आयोजना संचालन भएपछि कृषि सामग्री व्यवसायीहरुको संख्यामा वृद्धि भएको, व्यवसायीहरुले प्रवर्द्धन गर्ने सेवा समयमा नै पाएको र कृषि सामग्रीको आपूर्ति व्यवस्थापनमा सकारात्मक असर भएको पाईयो। ९२ प्रतिशत भन्दा बढी तरकारी खेती गर्ने कृषकहरुले कृषि सामग्री आपूर्ति व्यवस्थामा सकारात्मक सुधार भएको धाराणा व्यक्त गरे। छयासी प्रतिशत भन्दा बढी नमुनामा छनौट भएमा घर धुरीहरुले आफ्नो प्राविधिक क्षमतामा वृद्धि भएको र आवश्यक कृषि सामग्रीको आपूर्ति व्यवस्थापन र कृषि उत्पादनको बजारीकरण गर्ने जस्ता कार्यहरुमा तथा एकअर्कोमा सम्बन्ध मजबुद भएको धाराणा व्यक्त गरे। चौरान्व्वे प्रतिशत भन्दा बढी सर्वेक्षणमा भाग लिएका कृषकहरुले आफूले उत्पादन गरेको कृषि जन्य वस्तुहरुको समयमा नै बिक्री वितरण गर्न सामान्य भएको बताए तथा तिनीहरुले आफूलाई सफल व्यवसायी बनाई रोजगारको अवसर तथा आम्दानी बढाई गरिवी न्यूनीकरण गर्ने तर्फ पहल गरेको पाईयो। साना कृषकहरुको जीवन स्तरमा वृद्धि, खाद्य सुरक्षामा वृद्धि, बढी तरकारी तथा प्रोटिनयुक्त खाद्य वस्तुहरुको सेवनमा वृद्धि, टी.भी., रेडियो र मोबाईल फोन जस्ता सुविधाहरु ८० देखि ९० प्रतिशत कृषकले उपयोग गर्दै आएका छन्। लैंगिक समानता तथा निर्णयक भूमीकोमा महिलाको सहभागीतामा सुधार आएका छन्। तरकारी उत्पादक कृषकहरु स्वास्थ्य तर्फ सचेत र जागरुक भएका पाईए। स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा लिने कार्यमा बच्चा, वालबालिका तथा वयस्कहरुमा सुधार आएको पाईयो। रोग लाग्नेहरुको संख्यामा कमी भएको तथ्य स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य सुविधामा कम जाने गरेकोबाट स्पष्ट भएको देखियो। कास्की जिल्लामा २२ गुणा र कपिलवस्तुमा ५ गुणा आम्दानीमा वृद्धि भएको विगत १० वर्षको दौरानमा कृषि विकासको सुचकहरुलाई हेर्दा सकारात्मक सुधार भएको पाईयो। यो आयोजना लागु हुनु भन्दा १० वर्ष अगाडिको अवस्था र लागु भए पछिको १० वर्षको समयमा धैरै सकारात्मक परिवर्तनहरु आएका छन्। रिशेसन परिक्षणबाट कुल तरकारी उत्पादनको दुर्बीतहाई भाग मौसमी तरकारी खेती र ज्यालादारी मजदुरमा भएको वृद्धिबाट (आर स्क्यापर ६४.५५) आएको देखिन्छ। तसर्थ, प्रिजम पद्धतिलाई एक उपयुक्त कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने विधिको रुपमा सिफारिस गर्न सकिन्छ, जसले बजारमुखी र व्यवसायीमुखी कार्यक्रमहरुको तर्जुमा तथा कार्यन्वयन गरी रोजगारीको अवस्था सिर्जना गर्ने, आम्दानी बढाउने र गरिबी न्यूनीकरण गर्नमा विशेष पहल भूमिका निर्वाह गर्नुको साथसाथै दिगो कृषि विकास कार्यमा टेवा पुऱ्याउदछ।